

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84524,Kluger-Wladyslaw.html>
2023-04-02, 01:59

Kluger Władysław

KLUGER Władysław (16 I 1849, Kraków – 29 II 1884, San Remo, Włochy), inżynier budowlany, syn Franciszka, kupca żelaznego, i Anny z Bucheltów, wychowywany od wczesnego dzieciństwa przez ojczyrna M. Zieleniewskiego, znanego lekarza balneologa.

Ukończył w Krakowie szkołę realną i z odznaczeniem Inst. Techniczny (1868), po roku studiów przygotowawczych w Szkole Wyższej Polskiej na Montparnasse w Paryżu, w 1869 zdał z pierwszą lokatą egzamin konkursowy do École des Ponts et Chaussées, w której uzyskał dyplom w 1873. Podczas pobytu w Paryżu uczestniczył w pracach emigracyjnego Tow. Nauk Ścisłych, w którego „Pamiętniku” opublikował pierwszą polską pracę naukową o turbinach wodnych (1873–74). Wraz z F. Kucharzewskim wydał podręcznik *Wykład hydrauliki wraz z teorią machin wodnych...* (Paryż 1873). W VIII 1873 podjął pracę przy trasowaniu kolei w departamencie Hautes-Alpes, ale już w grudniu tego roku został zwerbowany przez E. Habicha na posadę inżyniera rządowego do Peru, gdzie przyjechał wraz z W. Folkierskim na pocz. 1874.

Budował tam mola portowe i pomosty spacerowe o żelaznej konstrukcji w Callao, Ancón, Huacho i Supo. Nadzorował też prace przy spiętrzaniu rzeki Rímac w celu zapewnienia Limie zaopatrzenia w wodę przez cały rok. Przy tej okazji zapoznał się z bliską już ukończenia Centralną Koleją Transandyjską budowaną przez E. Malinowskiego i opisał ją entuzjastycznie w korespondencji opublikowanej w Krakowie.

Poznawszy kraj, K. zajął się problemem braku wody dla rolnictwa w najdalej na południu położonym departamencie Tacna. Aby temu zaradzić, powziął zuchwały zamiar sprowadzenia jej tam spoza łańcucha Kordylierów, z wysokogórskiej rzeki Maure, należącej do zlewiska jezior

Titicaca i Poopó, i jej dopływów. Przekonywał usilnie – m.in. przez publikacje prasowe – władze i opinię publiczną do tego przedsięwzięcia. Ostatecznie mianowano go kierownikiem ekspedycji, która od IX do końca 1875 w nadzwyczaj trudnych warunkach wysokogórskich i klimatycznych (przy dobowych wahaniami temperatury rzędu 40°C), przeprowadziła badania terenowe i wytyczyła trasę przyszłego kanału o długości 185 km.

Rezultaty ekspedycji i projekt kanału K. opublikował w czasopiśmie „Revista de Agricultura” (X 1876 – II 1877). Przewidywał, że budowa tego systemu wodnego obejmującego m.in. przekształcenie jez. Laguna Blanca w naturalny zbiornik na wysokości 4180 m n.p.m. i przebicie masywu Hualillas de Potosí w Kordyliarach tunelem długości 1400 m, potrwałoby 6 lat i pochłonię ogromne sumy, które jednak zwrócą się z nawiązką już po 2 latach eksploatacji. Do realizacji projektu nie doszło, gdyż w wyniku tzw. wojny o saletrę (1879–84) Peru utraciło te obszary na rzecz Chile.

W 1876 K. został mianowany naczelnym inżynierem rządowym i profesorem zwyczajnym, kierownikiem Katedry Hydrauliki, Budownictwa Wodnego i Lądowego politechniki w Limie, którą pomagał zorganizować Habichowi. Wykładał po hiszpańsku, którego nauczył się bardzo szybko, i którym biegłe władał. Nadzorował w tym czasie budowę linii kolejowych Ilo–Moquegua i Arica–Tacna, a w wolnych chwilach napisał *Wykład wytrzymałości materiałów i stałości budowli* (pierwszy nowoczesny podręcznik tej dziedziny w języku polskim, wydany w tymże roku w Paryżu) i nieopublikowaną pracę *O turbinach stycznie-biernych*.

Wzrastające napięcie w stosunkach z Chile skłoniło władze do powierzenia w I 1877 K. pospiesznego wytyczenia drogi kołowej o strategicznym znaczeniu, mającej połączyć Peru ze sprzymierzoną z nim Boliwią. Dokonał tego do IV, wybierając trasę wymagającą stosunkowo najmniej robót ziemnych, Tacna–La Paz, o maksymalnym wzniesieniu wynoszącym 4394 m n.p.m. W trakcie tych prac zaprojektował w Boliwii most wiszący przez rzekę Desaguadero w miejscowości Concordia. Droga została zbudowana w 1878 i do dziś pozostaje główną magistralą łączącą oba kraje.

W 1878 K. reprezentował rząd peruwiański na wystawie powszechnej i międzynarodowym kongresie technicznym w Paryżu. Przy okazji odwiedził rodzinę w Krynicy i Kraków. Powrócił do Peru z nowo poślubioną żoną. Władze przedłużyły z nim kontrakt i podniosły mu pensję do 24 tys. franków rocznie. W 1878–80 budował szosy w rejonie Limy i Condorpico, zbudował wodociąg w Chorillos, zaprojektował system kanalizacyjny dla Callao, połączył kanałem rzeki Maure i Uchusuma, kierował odbudową miast Arica i Tacna ze zniszczeń spowodowanych trzęsieniem ziemi w 1877.

Świetną karierę K. przerwała gruźlica gardła, która objawiła się w I 1880. K. wrócił z rodziną do kraju, w V tego roku poddał się kuracji w Krynicy, a jesienią kontynuował ją w Merano we Włoszech. W XI wrócił do Krakowa, otrzymał od władz austriackich bez egzaminu tytuł i prawa „autoryzowanego inżyniera cywilnego”, w 1881 projektował regulację Wisłoki, a od 1882 zajmował się głównie sprawą planowanego wówczas nowoczesnego wodociągu dla Krakowa; bezinteresownie zaprojektował też kościół i salę teatralną dla Krynicy. Nie udało mu się jednak uzyskać wakującej w tym czasie posady dyrektora budownictwa miejskiego w Krakowie. Jako miłośnik sztuk pięknych i muzyki uczestniczył w życiu kulturalnym. AU w Krakowie (której członkiem był od 1877 po jednomyślnym wyborze wydziału matematyczno-przyrodniczego) ofiarował bogate zbiory antropologiczne, etnograficzne i archeologiczne zgromadzone podczas pobytu w Peru.

W końcu 1883 stan zdrowia K. uległ gwałtownemu pogorszeniu. Inżynier wyjechał na kurację do San Remo, gdzie wskutek krwotoku zmarł w wieku, w którym wielu dopiero rozpoczyna poważniejszą karierę zawodową. Spoczywa na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, w grobie Zieleniewskich, wraz z córeczką Zuzanną, zmarłą w niemowlęctwie. Miał jeszcze syna, Władysława, który został lekarzem.

PSB (J. Samujłło); SBTP (B. Orłowski); SPPT (B. Orłowski).

H. Buzun: *Pierwszy polski podręcznik wytrzymałości materiałów*, SMDNP Seria D, z. 3; K. Gierdziejewski: *Władysław Kluger i rezultaty jego pracy techniczno-naukowej*, SMDNP 1954, z. 2; W. Kluger: *Listy z Peruwii i Boliwii*, Kraków 1878; B. Orłowski: *Osiągnięcia inżynierskie Wielkiej Emigracji*, Warszawa 1992; tegoż: *Władysław Kluger (1849–84) – krakowianin w misji cywilizacyjnej w andyjskiej krainie*, [w:] *Materiały V Sympozjum Biografistyki Polonijnej*, Kraków 2000, s. 343–348; tegoż: *Polska przygoda z techniką*, Warszawa 2009; „Czas” 1884, nr 70; „Kłosa” 1884, nr 976; Archiwum Państwowe w Krakowie: sygn. IT 1269; Archiwum École Nationale des Ponts et Chaussées w Paryżu: *Régistre matricule N° I des élèves externes... de 1851 à 1879*, s. 37, poz. 3.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)